

IJsland, ook dendrologisch interessant!

Hortus Botanicus in Reykjavik.
Foto: Ineke Vink.

IJsland, het op één na grootste eiland van Europa, ligt nét ten zuiden van de poolcirkel, ca 1000 km ten westen van Noorwegen en bijna 300 km te oosten van Groenland. Het is ongeveer 2½ keer zo groot als Nederland en heeft ruim 300.000 inwoners.

Slechts een kwart van IJsland is blijvend begroeid. De rest bestaat uit zand- en grindwoestijnen (met hier en daar zeer kleine houtige dwergvormen als Kruipe wilg en Tijm), gletsjers, kale rotsen (wel met korstmossen

en andere 'lagere' planten) en jonge lavavelden. De woestijnen, vooral in het binnenland te vinden, zijn een erfenis uit de laatste ijstijd. Het regent er wel, maar de aardkorst is erg poreus en laat het water snel door. Geen optimale

omstandigheden voor plantengroei.

IJsland heeft een redelijk mild klimaat met korte koele zomers en lange milde winters. De gemiddelde zomertemperatuur is rond de 11°C en in de winter zijn de tem-

peraturen aan de kust vergelijkbaar met Nederland. De gemiddelde jaarlijkse neerslag schommelt tussen 470

kingen en Ierse slaven) zich op IJsland gingen vestigen (in de 9^e en 10^e eeuw) was meer dan 25% van het eiland

IJsland's grapje: wat moet je doen als je bent verdwaald in een IJslands bos? Het antwoord is: rechtop gaan staan ...

mm in het noorden en 1890 mm in het zuidoosten.

Het meest opvallende aan de IJslandse flora is het bijna geheel ontbreken van echte bossen: slechts 1,4% is bedekt met bos. In de tijd dat de eerste bewoners (Vi-

bedekt met bossen. Dat waren grotendeels bossen van kronkelige berken (*Betula pubescens*). Het hout daarvan was overigens ongeschikt voor het bouwen van boten en huizen, dus moest hout worden ingevoerd. Het kap-

pen van hout voor brandstof, het branden van bossen om weide te krijgen voor de schapen en paarden zijn in belangrijke mate debet geweest aan de ontbossing. De grazende schapen en paarden voorkwamen bovendien het ontspruiten van nieuwe boompjes. Vulkaanuitbarstingen en oprukkende gletsjers hebben ook grote stukken bosareaal verwoest.

De boomgrens, de 10 °C isotherm van de warmste maand, op IJsland ligt meestal tussen de 300 en 400 m en loopt van het noordwesten naar het zuidoosten, dwars over het eiland. De 10 °C isotherm wordt ook aangehouden als de scheidslijn tussen gematigde en arctische klimaten. Op IJsland komen maar circa 500 hogere planten voor. Voor het toendraklimaat komen als typerende soorten dwergstruiken voor: *Betula nana*, *Vaccinium uliginosum*, *Empetrum nigrum*, *Salix herbacea* en de kruipende *Juniperus communis*. *Salix lanata* is een over het hele eiland voorkomende wollige wilg. Om de ontbossing en daarmee samenhangende bodemerosie tegen te gaan is in 1930 de 'Iceland Forestry Service' opgericht (www.skog.is). Aanvankelijk lag de nadruk op productie bossen. In de 90-er jaren van de vorige eeuw is men actief met 'reforestation' begonnen: het op allerlei plaatsen aanplanten en uitproberen! van verschillende

Aanplant van o.a. *Picea sitchensis*. Foto Ineke Vink.

boomsoorten uit noordelijke streken, uit Alaska, Canada, Finland en Rusland. Verscheidene organisaties houden zich heden ten dage actief hier mee bezig, bijvoorbeeld Icelandic Forestry Service, The Icelandic Forestry Societies, etc. Maar ook commerciële kwekers zijn uiteraard actief in deze (zie onder).

IJsland, een eiland om eens een NDV-zomerexcursie naar te organiseren?

In juli 2007 brachten wij een korte vakantie door op IJsland. Natuurlijk ging de interesse uit naar bomen en struiken. Rondtrekkend over het eiland kom je af en toe ineens stukken aangeplant IJslands bos (nou ja...) tegen, volgens de reisgids geliefde picknickplaatsen bij IJslanders. Enkele van de bomen en struiken die we aantreffen bij een dergelijk aangeplant bos 'Danielslundur': *Picea sitchensis*, *Pinus contorta*, *Betula pubescens*, *Sorbus aucuparia*, *Salix lanata*, *S. glauca* var. *callicarpaea*, *S. phlylicifolia*, *Rosa rugosa*, *Sambucus* sp, *Populus* sp, *Alnus* sp.

Twee bezoeken zijn het vermelden extra waard: de Botanische Tuin in Reykjavik en een privé rondleiding op het terrein van een boomkweker in Reykholti (Sigurður G. Ásgeirsson).

Allereerst iets over de *Reykjavik Botanic Garden*. Deze is gesticht in 1961 en omvat momenteel 2.5 ha met in totaal 5000 soorten planten. Het Arboretum omvat 1.2 ha en is van 1989. Elk jaar wordt een selectie van bomen en struiken geplant om te zien of ze zich kunnen handhaven. We hadden een heel genoeglijk gesprek met een medewerker (Hjörtur Thorbjörnsson) die ons van alles vertelde over het reilen en zeilen van de tuin.

Later antwoordde hij nog uitgebreid via e-mail op vragen die we hem hadden gesteld. De hoogste bomen op IJsland zijn een *Picea sitchensis* van 23.7 m, twee *Populus trichocarpa* van 23.1 en 22.5 m. De hoogste *Betula pubescens* is 14 m. Het bleek onbekend welke de oudste boom op IJsland is, al kon hij me wel vertellen dat de oudst geplante boom in Reykjavik een *Sorbus intermedia* betrof uit 1884.

Tenslotte, het bezoek aan de kweker. De speciale omstandigheden waaronder hij werkt: nachtvorst tussen circa 10 september en 28 mei. In april en mei, als er al lange dagen en behoorlijk hoge temperaturen overdag zijn, is zoiets fnuikend voor de uitlopende knoppen. Hoewel er meestal geen strenge vorst is, vriest het in de winter maanden wel enkele graden dag en nacht, waardoor de vorst diep in de grond trekt. Dodelijk voor veel plantenwortels. De kwekers gaan geregeld op

excursie naar relevante andere landen om daar zaden te verzamelen, waarvan men verwacht dat ze het op IJsland zullen doen.

Deze kweker specialiseerde in verschillende *Populus* (o.a. *trichocarpa*) en *Salix* soorten, *Betula pubescens*, *B. nana*, *B. pendula*, *Picea sitchensis*, *Pinus contorta* en *Larix sibirica*. Natuurlijk kregen we bij het afscheid een aantal zaailingen mee. Die staan nu groot te groeien in onze tuin in Frankrijk.

IJsland, een eiland naar mijn idee toch interessant genoeg om eens een NDV-zomerexcursie naar te organiseren!

Geraadpleegde en geplagieerde literatuur: W. van Blijderveen: *IJsland*. 2006, Gottmar/Becht, Haarlem.